

2018. november 1.

Kiadó-Szerkesztő: Kaskótó István, Kamarás Klára

2018. november 1.

nyitó oldal
impreszum
beküldési feltételek
kapcsolat
vendégkönyv

TARTALOM

1. oldal

próza, versek

Baranyi Ferenc: Epirológus
Bokros Márta: Ósvégi séta
Kajuk Gyula: Menekülők
Kolev András: Összel
Lelkes Miklós: Az érdekel...
M. Laurens: Őszi levelek
Nagy Antal Róbert: Őszidőben
Péter Erika: Dérnász
Rimai Skoda Edina: Zalai ősz
Soós József: November

2. oldal

próza, versek

A. Turi Zsuzsa: Úgyis eljönnek
Albert Lőrincz Márton: Betyáréneke
Asperján György: Fogyatékos galaxis
benczes s. gábor: a vakondok álma
Bodó Csiba Gizella: Régi újságképek
Dél Tamás: Bohóckodás
Demeter Zsolt: mosolyoddal
Fetykó Judit: naplóolvasás
Fövényi Sándor: Üvöltsetek
Hajnal Éva: Három haiku
Thamássy Nagy Géza:
A hajnalt csak veled
Jóna Dávid: jól vagyok
Köves József: Filozófiám
Márkus László: Temegén
Nyakó Attila: A nagy zabálás
Pethes Mária: Egyensúly
Ricza István: Irodalmi faló
Szegő Judit: Csöves Rómeó és Júlia
Tiszai P. Imre: Kényszerpályán
Vercsek Györgyi: Ne mondd

3. oldal

mikroszkóp

Köves József rovata

4. oldal

klasszikusaink

Tóth Árpád versei

5. oldal

műhely

Ferenczfi János rovata

BARANYI FERENC
EPIPROLOGUS

Boldog vagyok, hogy kortársa lehettem
Tersánszkyknak, Ladányinak és néhány
hónapig József Attilának is.
Boldog vagyok, hogy láttam ezt a népet
kinyílni rom-hegyek csúcsán gyopáros
szívóssággal még rosszkedvünk telén is.
Boldog vagyok, hogy tanúja lehettem
annak a történelmi mozdulatnak,
mely azokat próbálta felemelni,
kiket porig alázott s megtiport a
századokon átcsörtető szegénység.

A háborúk, gazságok ellenére
nem szégyellem, hogy a huszadik század
költője voltam, amikor e földön
koránsem volt lángoszlop már a dalnok,
legfőljebb rőzsetűz a melegedni
vágó didergők millióinak
szolgálatában – ám sok köszönet
nem volt ezért azok között, akiknek
fárasztó volt a szent fa pengetése,
ezért gyújtóssá felaprítva önnön
pecsenyéjüket sütve eltűzelték.

Ki mondja meg, hogy kell-e rőzseláng ott,
hol hulladéket égetnek a pusztán?
Ki mondja meg, hogy mit tehet a költő
egy kiszámíthatatlan ezredévének
legelején, hisz végét járja minden,
amiért érdemes volt verset írni!

Ki mondja meg, lesz-e porig lehajló
mozdulata még a történelemnek?

Kajuk Gyula
Menekülők

A tunnyadtan tespedő tanya körül
lustán hullámszik a forró levegő;
kontúr nélküli képek villódnak
mint egy részeges piktor remegő
kézzel dühödten felkent vázlata.

KÖNYVAJÁNLÓ

A
MERCATOR STÚDIÓ
kiadásában megjelent
e-könyvek innen is nyithatók

Bittner János: Rohanj!
Fetykó Judit: A kapun túl
Fetykó Judit: Ablakvitéz
Fetykó Judit: Epreskert
G. Ferenczy Hanna:
A kereszt árnyékában
G. Ferenczy Hanna:
Túl a netovábbon
Kamarás Klára: Álmodok útján
Kamarás Klára: Letenyei fák
Sárközi László: Csikágó
Sárközi László: Hellén szerená
Pápay Aranka: Örvények felett

A MEK-ről letölthető művek

Albert Lőrincz Márton: Törtarany.
Albert Lőrincz Márton: Kronosz kövei
Bodó Csiba Gizella: Válogatott versek
Bodó Csiba Gizella: Hoztam olajágot.
Fetykó Judit: Az úton
Fetykó Judit: Hársfanyereg
Fetykó Judit: Sarokház
Fetykó Judit: Magánosok klubja
Kamarás Klára: Anica
Kamarás Klára: Arcok a múltból
Kamarás Klára: Álmodok asszonya
Kamarás Klára: Derült égből...
Kamarás Klára: Mária lányai
Kamarás Klára: Miből lesz a cserebogár
Kamarás Klára: Napraforgók
Kamarás Klára: Orchideák
Kamarás Klára: Pepita füzetek
Kő-Szabó Imre: Életfotók betűkkel írva
Kő-Szabó Imre:
P. Horkai Feri kocsmája
Lelkes Miklós:
Én már a nyárba vágyom át...
Nógrádi Gábor: Itt éltünk és haltunk
Ódor György: Magaddal szemben
Péter Erika: Túlhordott ölelés
Végh Sándor: A csend hangjai

Munkatársaink Honlapjai

Bodó Csiba Gizella
Csepeli Szabó Béla
Kamarás Klára
Kaskótó István
Ketykó István
Köves József

Brahms
Symphony No.3
Alaegretto

A satnya szilvafa csüggedten elvetéli
ránosra aszott gyümölcsét kedvetlenül
a homokot forgató áporodott szélben;
rozsdás kútlánc csikorog rendületlenül
és mi itt állunk az udvaron utoljára,
mint komédiás a végszavára várva.

Keservesen kuporgatott krajcárjainkat
úri göggel szórjuk a pénztáros elé:
„Másodosztály, elég csak oda”
és hozzátesszük gondolatban:
„elmenni innét, mindegy, hogy hova”.

Szavunk elhagyott kútláncként csikordul,
szemünk homályos, mint egy ballada.

Nógrádi Gábor
Pápay Aranka
Péter Erika

Ajánlott Honlapok

Ezredvég
HETEDIK
Irodalmi Epreskert
Kodály László
Magyar Elektronikus Könyvtár

próza, versek

Szerkesztő, próza: Kaskó István
Szerkesztő, versek: Kamarás Klára

M. Laurens
ŐSZI LEVELEK

Ugyan hová lett a fákról
a temérdek zöld levél?
S hová lesz majd susogásuk,
ha mindegyikük földet ér?

Elbúcsúznak ágaiktól,
s int a sok elsárgult levél;
mily sok szín és mennyi forma,
mit fest az Ősz, ki nem henyél.

Ő lett volna az a művész,
ki minden évben alkotott?
Övé vajh e színpaletta,
vagy csak a nyár búcsúzkodott?

Áldott legyen mindörökre,
ki ilyen csodát alkotott,
aranybarna falevelet,
és ennyi sok színt: elhozott.

Soós József
November

A szavak, -
mint őszel a levelek,
lehulltak,
tovaszálltak.

Elengedték az ágak.

Maradt, ami volt:
sötét, sár, köd.

Kolev András
Ősszel

Sebzett vadak vergődnek át a réten,
riadt szemekben álmok égne el.
A nyár a fűre halni roskad éppen,
a szél a fákra szürke fényt lehel.

És túl a dombon gyűrt szirmok hevernek,
a nap se rajzol bájolgó csodát,
szeplőnyi foltján egykorvult jeleknek
csak néhány félénk ábrándot fog át.

Nyirkos kövek gurulnak szét a hegyről,
csend lesz, mint ott, hol élők sincsenek.
Odébb a tornyok néma árnya megdől,
s a tájra könnyet felhők hintenek.

Nagy Antal Róbert
Őszidőben

ráncaim fénylő ábrák
vésve virulnak rajtam
tört lelkem sínbe rakják
pedig tagadtam csaltam
hajlékot hazát hatszor
a hetedik igazát
lesve gyermeki daczból
miértek kék madarát
félve lelőttem százat
a félhomály félholtra
gyógyít barát a bánat
fényt festek a Félholdra

meg a csönd.

Örökre!

Néha a szél
leng el fölötte.

November

Mint elpattant
gyöngysor a bársonyán, -

az égen

szakadt vadliba-jajok
peregnek szét

a szélben.

Lelkes Miklós
Az érdekel...

Az érdekel: milyen dobozban élünk?
Meddig terjednek falai? Reményünk
mi viszi át mindig reménytelenbe,
s vet árnyékot a fényvágú szemekre?

Őszút. Piros bogycsók, az ingó ágak
díszecskéi. A szél mellő vasárnap
felhők félsötét ablakát kinyitja,
s madárhangot pontoz a pillanatra.

Őszút. Látszat. Szűkül az ösvény. Mennyi
jel sejteti, hogy nincsen hová menni
e dobozban! Föld-, s égfalak közt ének
ígért bár egykor új, kedves vidéket.

Kedves vidéket, más tájat, s a zászlók
oly közelt hoztak: messzeségbe látót,
más tájra látót, mely a tájak Tája...
...ma is e Tájnak vagyok katonája.

Rongyos a mundér, gonosz tüske tépte...
Hány tör várta, hogy szívemet elérje!
Rongyos a mundér, - de talán jobb volna
más, rossz sereghez hozzáaljasodva?!

Menekülhetek kényszerbe bezártan?
Idegen táj ez, - de szívhoni vágyam.
Idegen táj ez, már egyre sötétebb.
Félelme fent egy csillagtalan égnek.

Feketülnek és ingóbbak az ágak.
Megtaszít egy-egy szél mellő vasárnap.
Lehet: vihar lesz, tél korbácsa csattan,
s több látó lesz tűztükör-villanásban.

Talán több lesz, - de elég lesz egy égnek,
csillagosnak, mely bűnöket eléget
e dobozban, s faláról vérnek, könnynek
nem csak régi búk, kudarcok köszönnek?

Bokros Márta **Őszvégi séta**

A forró pálmák végre hűvös
égbe mártják napszitta fejüket,
a földre zuhantan
fenyő toboz, ha koppan,
az arra sétáló szinte megijed
a hangtól, ám a táj lenyűgöz,
ahogyan szín pompás vitorláik kibontják
az őszi levelek, e könnyű légi bárkák.

Moha tapétás előszoba vezet
a pók fonálon lengő otthonába.
Mókus ebédre hull a makk,
krizantém szirmok hullanak.
Áttört, homályos fényű pára
az alkonyégen megreteg,
ahogyan szín pompás vitorláik kibontják
az őszi levelek, e könnyű légi bárkák.

Rimai Skoda Edina
Zalai ősz

Jártál már az őszi Zalában?
Gyönyörködtél-e már e tájban?
Gyere velem és elmesélem, milyen
az ezernyi színben pompázó erdőben.
Vastag avar alatt megbúvó apró lények
zöld, sárga, piros és barna falevélben
téli menedéket kereső állatok, növények.
Látod, amott egy mókus rejtene a makkot,
fészkeről-fészkére ugrálva kapkod.
Télre úgyszólván elfelejti, melyikbe dugta
a kis aranyos, de jámboran butuska.
Halk nesz hallik s most egy őz ugrik,
rozsdás színével a bokrok közt megbújik.
Kíváncsian lesi, ki a látogató, ki
e szentélyt lépteivel megzavarja.
Madarak- kik maradtak- vígan lakomáznak
pondrót, bogarat, s amit még találnak.
A langymeleg napfény áthatol az erdőn
sűrű tölgerek közt azért még utat tör.
Lágy szellő játszik a hulló falevéllel,
pörgeti, forgatja mielőtt földet érne.
Lassan homály borul a zalai erdőre,
hamar itt az est, hát sietni kéne,
mert a sötét a nagyvadak rejteke.
Nem zavarunk tovább, búcsút intünk az
öreg fáknak, s a fák között élő ezer csodának.

Péter Erika
Déznász

Vacogva ért földet a túsarkú hajnal,
didergő bokrokra palástot adott.
Hófehér nászruhát öltöttek a fűzfák,
s a ledér kerítés új ruhát kapott.

Meztelen szűztestét eltakarta a dér,
selyempipőjére rozsdás vér fagyott.
Szép csipkés uszályát széleányok húzták,

a vendég

Kádár Béla
festőművész

vendégkönyv

következő oldal >

Click here to add text.

Pethes Mária
Egyensúly

szél söprögeti az utcán a remény
hulló leveleit hűvös hitetlenség árad
a fasorban a fák ismerik a lehajtott fejek
létformáját

a hírlap vezércikke a valóság
katakombájába rántja az olvasót
elől haladnak a helyezkedők
az ügyeskedők a többiek folytonos
várakozásban adóköteles névtelenek

a költők a szabadság magját rágcsálják
abból merítenek erőt hogy reggelente
az égbe tudjanak emelkedni foguk közé
szorítják a fényt hogy a sötétséget
megszüntessék

a közöny fagyos rendjében versekkel
lázítanak a történelem és az emlékezet
szűk részében porszemekből emelnek
szobrot az igazságnak

költeményeikkel fenntartják az egyensúlyt
ész és értelem között édesanyanyelvük
szerint élnek vállukon viszik a magány
zászlaját fejükön haj helyett idegszálaikat
zabolazza a szél

úgy mennek át egyik évből a másikba
mintha két egybenylő szobán
nem öregszenek csak meghalnak
hirtelen álmaikra tökéletes
célkört fon a pók

Fetykó Judit
naplóolvasás

titkaid féltve őrzött füzeteidben
lassan sorba mind kitérülnek előttem
az ajtókat óvatosan nyitogatom
túl már a hetediket visszafordítom
a lapokat ezek mind misztikus ajtók
a múlt szorongató férfi-magányára
nyílnak sosem tudva meg tán jobb lett volna
egyszer önként magadtól tárod ki őket
lapjaid meg kell szoknom nem siethetek

Tiszai P. Imre
Kényszerpályán

kötelekkel konvenciókhoz kötözve
járjuk utunkat mértani formában
és nincs kitérő fogva tart a tér

egy mágneses mező óriási markában
játszik veled mint csipet anyaggal
kénye-kedvére és így tesz a lélek
birtokosa is ki Istent aposztrofál
magában bár lehet csak embernek
született de mert TE hiszed őt
bármit ami szórakoztatja megtehet

talán nem is zavarja ha ez fáj
neked a könnyed szívérvány lehet
színeket festhetsz a fekete fehér közé
vérrel égalját holnapi szél-vörössel
csak önmagad nem radirozhatod ki
mert úgy lehet talán nem is létezel

nem vagy más mint a materializmusba
csöppentett elrontott játékos képzelet

benczes s. gábor
a vakondok álma

most csak a szárnyakról beszélek
és a vakondok álmáról

hiába kiabáltam megnyúlt fületekbe
a szavak jobbkez szabályát
hiába súgtam litániát a markotokba
felemelt ujjamat kinevettétek
tenyereim közé ragasztót öntöttetek

tehát a szárnyakról beszélek nektek
és a vakondok álmáról

a zene megkövült a síkságon
zongoráitokban elhervadt muskátli
- - /// hiába kotta hiába leütött billentyűk
ti csak a falakat bámultátok
a ciráda nektek kedvesebb volt -

most csak a vakondokról beszélek
aki álmában hátára szárnyakat kötött

Kő-Szabó Imre A füttyös postás

Napjaink elmagányosodott világában általában egy emberrel havonta egy-két alkalommal találkozhat a városlakó. Ez az egy ember a postás. Vele mindenki, minden alkalommal vált néhány szót. Van még gázóra-leolvasó, villanyóra és vízóra fényképező. Ők természetesen csak arra járnak, amerre kiépítették ezt a fajta vezetékeket. A sorban első helyen a postás áll.

Ki ne ismerné a „füttyös postást”, Fedor Sándort, aki mindig vidáman, udvariasan, szolgálatkészén tűnik fel a város néhány utcájában. Füttyülve kerekez, zöld színű kerékpárján, így mindig lehet tudni, hogy éppen merre jár. Kézbesítési körzete – mint „egyesített kézbesítő” - nek (hivatalos szóhasználattal) – Petőfi Sándor utca páros oldala, Fürst Sándor utca, Budai út, József Attila utcák által határolt, majdnem szabályos téglalap alakú terület. Ezen kerekez végig naponta, természetesen beleértve a közties Munkácsy Mihály, Piros alma utcákat is. A városban más utcák lakói is régóta ismerik.

Tovább>>>

Bodó Csiba Gizella
Régi újsággépek

Fekete fehér képeken
mély sötétség a víz-elem
a hajó test meg se mozdul
a hajólánc mégis megcsikordul
az emlékek óra-művein.
Az ellenség a partokon les
kamikazek készülődnek
a béke hűlt helyin.
Felszított lángok dideregnek
kozmosz vibrálást vetnek
a víz megtorpant fodraín.
Egy szörnyű éjből mindent látott
az örök végtelen látnok
e tenger mélyre süllyedt világot
már nem zavarja más
csak a kormoránok.

Kádár Béla: Trió.

Ricza István Irodalmi faló

Barátom, a vers irodalmi faló,
van rajta elég kifaragni való.
Bár harcos a gondolatod, ha sívár,
úgy trójai győzelem érte se vár.

Hiába rakod ki a várkapuhoz,
hogy majdcsak a nép, aki látja, behoz,
mert végül a vers bizony ott reked, és
nem fog sikerülni a meglepetés.

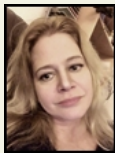
Szegő Judit
Csöves Rómeó és Júlia a 21. századból

Jobb sorsra érdemes, mokány.
Fiatal még. Kezében füstölgő dohány.
Arca vöröslök a szesztől mindig,
bár ezt anyja nyugdíjai sínylik,
mert nincsen saját pénze.
Munkanélküli már sok-sok éve.
Barátnője az van, reggelente jön.
Tárt ablakon halkán beköszön.
Anyja tiltja, be nem jöhet.
Ápoltnak tűnik, bár ő egy csöves.
Együtt indulnak, irány a kocsmá.
Egyik sem tudja, mit hoz a sorsa.
Két ember betámolyog a mába.
Megszülettek, de úgy látszik: hiába.
Csak a múltjuk, ami talán szép volt.
Jövőjük szeszbe fulladt, s fél holt
kettősük naponta újra felejtí a múltat,
de egyet mindketten megtanultak,
ami kijár minden Rómeónak és Juliának:
nagy ára van a közös boldogságnak.
Nekik nem jutott se pénz, se szülői áldás...
Korai halál lesz sorsukra megváltás.
Tékozol, rombol a 21. század,
bűnére vajon lesz-e bocsánat?

Köves József
Filozófiám

Az ember olyan, hogy – milyen?
Hol amolyan, hol emilyen.
Olyan sosincs, hogy semmilyen,
merthogy mindig valamilyen.
Akkor hát milyen az ember?
Hol nemes úr, hol gazember.
Arra nincs kiírva tender,
mitől lenne jobb az ember.
Hisz az ember mindig olyan,
hogy emilyen vagy amolyan.
Megmondták rég a görögök,
hisz e kérdések örökök,
s mindenki érti maholnap,
igazolja a gyakorlat,
meg persze Arisztotelész.
Nem kell ehhez egy veder ész:
hol emilyen, hol amolyan.
Vegyétek ti ezt komolyan!

A. Turi Zsuzsa
Úgyis eljönnek

Csak éjszaka jönnek
nappal gyáván beleolvadnak
a fák árnyékaiba
s tudok mosolyogni viháncolni
a torlódott képek között
táncolni és énekelni a fényben
csak éjszaka jönnek
egészen közel
érzem lehetük hallom nevetésüket
követnek ha lépek
gúnyolódva körbeállnak
ha fekszem vagy ülök
lehúznának s olykor rettegek
elhiszem nekik amit mondanak
hívnak is mindig hívogatnak
amin napközben én nevetek
de éjszaka mindig eljönnek
ha nem alszom
s az emlékek ágas-bogas szövevényeit
oldoznám magamban
de nem hagyják
a rettenet órái ezek
eddig még mindig elmenekültem
de jön a tél
a lidércnyomásos hideggel
a kopogtató csontkezekkel az ablakokon
s nem tudom meddig
kapaszkodom hiszen tudom
hogyan éjszaka úgyis eljönnek.

Hajnal Éva
Három haiku

leszakadt gombként
elgurult ez a reggel
négylyukú bánat
*
számos hibámat
őrizgeted szívedben
számolatlanul
*
messzire kellett
utaznom hogy észrevedd
jelenlétemet

Fövényi Sándor
Üvöltsetek

Üvöltsetek, helyettem is,
én nem tudok, hiába fáj,
üvöltsetek, Quo vadis?
mert lépteimtől megsárgul a táj,
üvöltsetek hét napból hatot,
egyét hagyjatok az Úrnak,

Albert Lőrincz Márton
Betyárénekek

Hadnagy József: Robin Hood c. versére

Mint egykor Robin Hood, az íjász,
feszíts íjadba hegyes vesszőt,
szívet s ideget – mind a kettőt,
gazos most a sherwoodi írtás.

Bizony elszaladt néhány század,
vert jéggel és hegyek kövével,
a folyton fáradt rend nevében
szórt fejünkre hamut és mázat.

Öleljük át az unokákat,
meséljünk meséket a mának,
játsszuk el betyár Robin Hoodot,
lőjünk le papírfigurákat,
támasszunk fel elesett tulkot:
ág török ropogva, nyíl suhog.

Asperján György
Fogyatékos galaxis

Ebben a fogyatékos, eldugott
galaxisban magányosan kerengünk,
mint aki hígított lúgot ivott,
s úgyis reszketeg egészsége eltűnt.

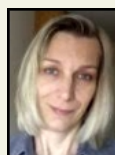
Az álmaink betegesen nagyok,
pótcselekvésként gyilkolásszuk egymást.
Az idő eltapossa a magot,
mit ejtünk, és még néhány fontos egy s más.

Létünkbe zárva semmit hallgatunk,
szép Föld-szülőnk tőlünk örökre szennyes,
megtévedt elménk önmagára unt -
Jézusra sírját nem lelő keresztes.

Hibás az evolúciós irány,
lelkünkben tanyáznak goromba szörnyek,
tévedés, hogy a Föld lehet virány,
hol kóros eszmék sose öldökölnek.

Mint robbanó anyaggal megrakott
jármű, száguld bolygónk önvégzetébe;
tizennyolcra húzunk nyerő lapot:
így megünnepeljük legyártott sorsunk élébe.

Miből vagyunk, tökéletlen anyag,
úgy végtelen, hogy nehezülve véges.
Történetében, mint rossz pillanat
születtünk; mi s ő maga veszteséges.

Vercsek Györgyi
Ne mondd

Ne mondd, hogy mindig kék az ég,

üvöltsetek túl a vonatot,
ha mögöttem sanda fényei gyúlnak,
üvöltsetek, mikor faágat keres szemem,
ne legyen bokám harang a szélben,
vagy ha szomorúan csüng le kezem,
mert borotva borzolja belőle vérem,
üvöltsetek, hogy lélegezzek,
süppedjen-emelkedjen mellkasom,
a könnyemért, ha szétrebbenek
sötét-kovácsszél zúzta arcomon,
üvöltsetek, még egyszer halkan,
s én talán visszakiáltok,
szívem csend, e maroknyi zajban,
mégsem hallom tőle a világot.

Dél Tamás
Bohóckodás

Úgy hiszem,
nevetésre születtem.
Ha azt mondták:
- Ne bohóckodj!
Dicséretnek vettem.

- Ne játszd meg magad!
Én, csak magamat játszom.
Poén-gyárosként,
kedv-csináló
a vállalkozásom.

Az ébredésem:
nevetés-keltés;
a betegség:
csak röhögő-görcs.
S ha beleáll a lábamba,
máris vicc-esek,
mit nevet-géllle kezelgetek.

S ha megesik,
hogyan esik;
akkor máris hahot-ázom;
s látom már, hogy ki-derül.
S ha kiderül,
hogyan helyjegyét
adok, féláron
se bánom.

Hiszen úgy várom,
hogyan mikor fehér bohócként
Beethovent játszom;
a néma csendbe valaki,
bele-, belekiabáljon.

S nem túlzom,
ha ilyenkor
a vastag, fehér kesztyűt húzom.

Mi ez az áhítat,
mely mindent átít?
Ha rácsapom az ujjaimra
a zongorafedelet
sem hibázom;
csak egyszerűen,
Happy and-re vágyom.

hisz láttál színes alkotói fényeket,
ne mondd, hogy a fű csak zöld lehet,
mikor láttad már szálain a hófehér deret.
Nem csak a külső benyomás számít,
a dolgok mögött látható az érték,
ne hidd, hogy egy megoldás létezik,
mindenkinek más és más a mérték.
Hunyd be szemed, s halld a lüktetést,
neked is mást dobbant az élet,
magadra hallgass, benned a valóság,
mindenre választ ad majd belső éned.

Szeicz János
Irónia

A múlt időt megtapasztalom,
belenyugodnom nem kell, gondolom!
Hisz a napfény még tündököl reám,
és néha megölel egy szép leány,
mert a nő és fű, fa műzsám lehet,
vershez hát ihletet mindig lelek,
s mivel gyönyörű hibáim vannak,
mik ősz fejemre glóriát vonnak,
a vágyaimat verslábba szedem,
és hibáimat elzengedezem,
mindegy, tapsot kapok vagy nevetést,
jól tűröm a gúnyt, az ünnepelést,
a fontos, hogy a szó szívből fakad,
csak így lehetsz te mindig önmagad,
s mert ebben bensőm vezérel engem,
tán, ha nem írnék, jobb lenne nekem,
de badarságot tenni így tudok,
elhinni, nem vagyok öreg tulok,
lehetek Pierrot, Jancsi bohóc,
de amit mondok, sosem holmi kóc,
írok hát, mint egy ifjú önféjű,
aki merész, de nem éles eszű,
belátom, néha nem vagyok király,
versem sem száll mindig, mint egy sirály,
"ezért kigúnyolom magam, ha kell,
de azt, hogy más tegye, nem tűröm el"

Márkus László
Temegén

Te több vagy, mint a mindenség.
Kitapintható és mégis végtelen.
Biztos pont ingatag világomban.
Én csupáncsak rezonálok benned,
mint borostyánba zárt, antik sikoly,
kazamatákban vergődő visszhang.

Thamássy Nagy Géza
A HAJNALT CSAK VELED

Nehéz a pirkadat.
Hiába zeng ezernyi rigó
ablakom alatt,

**Demeter Zsolt
mosolyoddal**

majd ha a virágok
szirmát simogatom
majd ha a tavasz begördül
napsugár fogaton
majd amikor az ősz
minden virulást legyőz
és felhővé száll a pára
akkor őszirózsák viszik
portyára a nyarat
szép mosolyoddal
hallgatni szavad

**Nyakó Attila
A nagy zabálás**

Kertem mélyén Vakond Vazul
Vacsorája végén lazul,
Sajtos bajor pajorkaraj,
Párolt jácinthagyma, paraj-

Püré, pocokpacal, álca
Nyúsaláta-ágyon, tálca,
Kandírozott termesztrüffel:
Csoda, ha most nem puffedsz fel?

Szörnyű beteg szerencsétlen,
Maradt volna inkább éhen!
Sőt, még bosszantja mihaszna
Sarja, pimasz kis Vanessza,

Pipa is rá minden okkal:
Imágómaradékokkal
Bábozik az asztal alatt,
Játék néki minden falat,

Nekem is az minden betű,
Rajongásunk egyöntetű
Happy Meal-ben rendelt menü,
McBogár`s-os levéltetű,

Vagy öncélú szócunami,
Netán bárgyú lózung, ami
Tovaszáll, mint mindannyi gond,
Teszünk mi rád, torkos vakond!

legnehezebb álmaim törnek elő
ilykor s lepedőmbe izzad
temérdek érzés és gondolat.
Csak a legutolsó hagyna békén,
míg az órák riaszt -
átélni karodban
ébred,
csak veled
a hajnalt.

**Jóna Dávid
jól vagyok**

körülöttem minden rendben – jól vagyok,
út porát legyezi, néhány lelkes lófark,
hova tart a had, a sereg, nem tudom,
ügetnek, vágatnak a körpályájukon

erős hittel, a másik hite csak akadály,
nem libából készül a pástétomnak kínált libamáj,
de magát meghatározni viszont éppen elég,
főszereplő lesz néhány kiválasztott börtöntöltelék

de én jól vagyok, tisztelnék, szeretnek,
hála a türelmes természetemnek,
hogy az igyekvők elől kiállni tudok,
mielőtt hinnék, már azelőtt kiábrándulok

úgy képzelem, mint egy nagy vendégség az űrben
házigazda viseltes alsóneműben
és Te látod, ahogy szétmállik a behemót ülepén,
néhány fotelben hagyott teasütemény

és rettegsz, hogy megkínálnak,
és nem jönnek az angyalszárnyak,
amit annyiszor leírtál már, volt vers, és ének,
annyiszor, hogy akár jöhetnének

de mi okom lenne a panaszra,
hitbizományt is kapni magas kamatra,
csalásban pedig erős a licit
az egész ország egy kórház, hol elmaradt a vizit

jól vagyok, ne aggódj értem,
fényel álmodom a töksötétben,
és ha netán nincs igazam megint,
még a versem is összetépem.

Magyar (s)irodalomtörténet

Köves József szerint

Egy költő - két asszony

Pest, 1881. március

Róza fiatalasszony boldogan karolt férjébe.

- És most?

- Most? Most elmegyünk ebédelni... - Leintett egy szabad kocsit. - Vigyen minket a Koronába! Felültek, Róza átkarolta az ura derekát. János ingerülten lefejtette az asszony kezét és visszatette – mit visszatette? visszacsapta! – felesége ölébe, aki meglepetten nézett párja remegő szakállára.

- De hát...

- Semmi de hát... Attól, hogy a feleségem lettél, még nem kell ölelkeznünk a nyílt utcán – morogta párja.

Róza elhallgatott, kicsit rémülten, kicsit meglepődve nézett előre. A kocsis gyöngéden csapkodta a lovat az ostorával. Átvágtak a Papnövelde utcán.

- Siessen már! – ordított a férj. – Úgy cammog, mint egy álmos medve.

A kocsis dörmögött valamit a bajsza alatt, de néhány ostorcsapkodással gyorsabb futásra készítette a lovakat.

A Váci utca és Korona utca sarkán a férfi leállította a kocsit.

- Itt vagyunk... Elég a sétakocsikázásból. - Pénzt adott a bakon ülő keménykalapos embernek. – Nem kérek vissza.

Az megemelte a kalapját.

- Hálás köszönetem, művész úr.

- Utálok, ha művész úrnak szólítanak – morogta az utas, és esernyőjét az utcaközhöz csapkodva elindult befelé. A kapun még megnézte a táblát, és felhívta rá az asszonyka figyelmét is: Sugár orvos tudor bőrgyógyász a kávéház mellett rendel. – Jó, ha tudod, ha nemi bajt kapnék, ide hozzál, Niobé...

Maga Harkai Mór, a tulajdonos fogadta. Ő nem művészte, ő Mesternek szólította. Harkainak csak a zenészek voltak művészek. Neki volt köszönhető, hogy a kávéház előfizetett a Zenelapra, és a bejárat mellett azt is kiírták: A Zenelap itt olvasható.

- Azonnal, Mester, felszabadítom a szokott helyét.

- Várni kell?

- Két perc...

Vajda elvörösödve mormogta:

- De ne legyen több!

Harkai hátrasietett, két vendég felállt az asztaltól, s hamarosan ők ülhettek a helyükön.

A gömbölyű fejű, csinos pincér, Pali rögtön ott termelt, hogy fölvegye a rendelést. Pali megbízható volt, és magyar pincér a sok németajkú között. A vendégek mindent rábíztak. Ha valaki az újságban eladó úrilakást hirdetett Leányfalván, bátran beírhatta azt is az újságban, hogy: Bővebbet a tervvel együtt Váci-utca Korona-kávéházban a fizető pincéernél.

Vajda alig böngészte át az étlapot, már mondta is:

- Palikám, van abból a finom ökörszályból, gombóccal?

- Az ön számára mindig van. – Pedig nem volt itt törzsvendég, de be-bejárogatott. - Azonnal intézkedem.

- Hohó, várjon, barátom! – csattant fel Vajda. – Még nem fejeztem be...

- Persze, persze...

- Aztán jöhet egy tűzök mellye... Látom, madeirával van a kártyán. Na, azt meg kell kóstolnom. És hozzon sert...

- Igenis – írta föl füle mögül lekapott ceruzájával a főpincér. – A kisasszonynak?

A szakállas úr a párjára nézett.

- Ja, igen... Mit kérsz, angyalom?

- Hát – nézegette Róza az étlapot, s ajkával csücsörítve, majdnem hangosan olvasott. – Talán... Talán ilyen császárjércét, zöltségekkel...

- Vigyáz a kicsikém az alakjára – magyarázta a vendég. – Egyébként nem kisasszony, mert már a feleségem.

Pali főpincér széles mosollyal vette tudomásul a hírt.

- Hát ehhez csak gratulálni tudok... Sok boldogságot, tisztelt mester... Vajda úr...

- Na jó, menjen és intézkedjék inkább az estebédünk felől. – S amikor Pali pincér elietett, átölelte kedvesét. – Nem tudok én semmit rólad, Csakhogy szép vagy, szép nagyon. Szépségedet látom én csak, Szívedet nem kutatom. – És csókot nyomot az arcára.

- Köszönöm – pirult el Róza. – De ezt maga régen írta, ugye?

Ura bosszúsan húzódott tőle dacos egyenesbe.

- Nem mindegy? Most neked mondtam, örülj neki.

Azon túl nem is szóltak egymáshoz, mindkettő maga elé nézett. A férj komoran, az asszonyka szomorú mosollyal, mely ráfagyott az arcára.

Amikor az ételes fiú kihozta az (első) fogásokat, Róza gondosan eligazította tányérja mellett az evőeszközöket. Ura azonban (Róza nem kis pironkodása mellett) nekilátott az ökörszálynak. Szinte lapátolta, falta, a gombóc darabkái kiscusszantak szája szegletén, és itt-ott kétségbeesetten kapaszkodtak fehéredő szakállába.

- Jó... nagyon jó – csámcsogott a férj, s mire Róza nekikezdett volna császárjércéjének, ő már el is tolta maga elől az üres tányért. – Hát a tied, lelkem?

- Még csak most kezdem...

János fejcsóválva csettintett, és maga elé húzta a tűzokmellet. A mártás külön tálkában barnult, olyan színe volt, mint a legjobb vörösbarnak. János gyorsan kitta a sört, mielőtt nekikezdett volna a tűzoknak. magához intette a főpincért. Most bort kért, kupában.

- Ez illik a madeirához, a sör csak alapozta a helyet néki – magyarázta Rózának.

Róza fiatalasszony szomorúan kezdett enni. És óvatosan. Aprólékos gonddal, minden kis falatot negyvenszer rágott meg. Úgy hallotta egyszer, még kislány korában, hogy ez így egészséges. Az ura viszont, a költő, inkább lapátolt, mint evett. Aztán majd fájlalja a gyomrát – gondolta Róza, mert kitapasztalta már, hogy ilyesmi következik. – És óbégat, hogy összejön a Tompa utca népe.

Kicsit restelkedett, de szerette az urát. A verscibe szeretett bele. Nagy ember, gondolta, nagy különiségekkel. Nem olyan, mint a többi. Talán ettől költő. Hogy annyira más. Olyan nagy poéta, mint az Arany János úr meg a Tompa úr. És jobb, mint Jókai Móric. Költőnek. Ilyeneket tud írni: ...Ti csillagok a magas égbe' /Elbujhattok mind, bujjatok!/Isten jósága, bölcsessége/Az én galambom szép szemébe'/- Higyjétek el - ott legnagyobb! És ezt – talán – már őhozzá, őróla, esztendeje...

Lopva urára pillantott, szerelmesen. Az éppen a száját törölte, ivott egy kortyot a sötétvörös egri borból, és csettintett a két ujjával.

Nem Pali sietett oda, hanem a pikoló fiú.

- Szólj a gazdádnak, fiacskám, hogy éhes maradtam! És hozzanak ki egy sertéspecsenyét salátával!

- Kérem, salátánk nincs...

- Akkor csak pecsenyét. Éhes ember megeszi saláta nélkül is. Na, eredj!

Percekkel később már ott gőzölgött Vajda úr előtt a disznópecsenye. Két hatalmas szelet, saftban, saláta nélkül. Róza aggodalmasan figyelmeztette az urát:

- Aztán meg majd fájni fog a gyomra... Nem kéne ennyit ennie.

- De ha egyszer éhes maradtam! – csattant fel János.

- Ez nem normális...

- Hogy én nem vagyok normális? – hörögte a költő, és már-már ütésre emelte a kezét. De meglátta felesége szemében a könnycseppeket, és meggondolta magát. Nehéz sóhaj kíséretében nézett körül a termen. Szerencsére nem voltak sokan. – El is ment a kedvem az egésztől. Hazamegyünk!

- Rendben – állt fel Róza a székből.

- De előbb én ezt befejezem – hajolt a tányérja fölé az ura. Ezt már itt nem hagyom.

És hatalmas falatokat tömött a szájába. Mint aki siet valahová.

Bécs, 1906. február

A Stefankirche mellett, egy keskeny mellékutcában állt ez a kávézó. Nem a Kärtner úri csodái közé tartozott, nem a Sacher, a Sperl vagy a Landtmann, csak egy szolid fővárosi kávézó, két teremmel. Ma presszónak mondanák, de akkor még ez a szó ismeretlen volt. Az egyik helyiségben néha sakkozott egy Bronstein nevű úr (más, nagyobb kávéházakba is gyakran járt, főleg a Centralba) egy bajuszos úrral. Őket jóval később az egész világ megismerhette, Herr Bronsteint tovaris Trockij, a bajuszost pedig Sztálin néven.

A bejáratnál balra, pontosan a pulttal szemben egy kis asztalka szerénykedett, egyetlen székkal. A másik - párnázott - ülőhely mintegy a falból nőtt ki, sötét bőrhuzat fedte, téli napokon meglehetősen kellemetlen volt rajta ücsörögni. A nagy cserépkályha melege alig-alig ért el ide. Most egy hölgy ült rajta

mégis, kopott kabátját le se vette. Szürke posztóból készült, kifakult sujtásos felöltő eltakarta a derekát. Sötét ruhája bokáig ért. Csúcsos, sapkaszerű kalapját nem vette le, az is melegítette valamelyest.

A hölgy forralt bort kért. Kint havas volt a bécsi utca. Tél volt, kemény tél. A pincér hamar kihozta a gőzölgő italt, s a hölgy két kézzel próbálta szájához emelni, de annyira forró volt, hogy le kellett tennie a bögrét. A gőzét szívta hát be, s még az is átmelegítette némileg. Kis táskájából elővette bársony pénztárcáját, megnézte, lesz-e elegendő pénze kifizetni a fogyasztást.

Hiába volt egy ismert költő özvegye, sok időt töltött szegényszállón a Mariahilferen, s bizony cselédkedett is néhány helyen. A legjobb helye egy operaénekesnőnél volt. Maria Wilt Bécs kedvence volt. Itt halt meg, nem messze innen, a Zaettl-Hofból ugrott ki az ablakon.

A nő kifelé néz, mintegy a halál színhelye felé, és meglát egy kalapos hölgyet. Őt várta, Zsuzsát. Már itt is van, meg se áll az asztal előtt, leveti magát a székre.

- Régen vársz, Rózám?

- Pár perce jöttem csak én is.

Véghelyi Zsuzsanna is forralt bort kér.

- Kutya hideg van... Bécsben nagyon hideg tud lenni, ha havaz... - Így mondja: havaz. Nagyon elfelejtett már magyarul az asszony, akihez olyan fájdalmas, szép verseket írt Vajda.

Nézik egymást, szó nélkül. Talán ugyanarra a férfira gondolnak most. A költőre.

- Ilyen idő volt akkor is, amikor meghalt az uram... Szegény. Jobb neki.

- Biztosan. Szegény bolond... - Véghelyi Zsuzsanna elmereng, a semmibe néz.

- Nagy költő volt – néz rá szigorúan Róza. – Nagyon nagy költő.

A másik kuncog.

- Amikor megtudta, hogy műlovarnő lettem, egyszer megkeresett. Azt mondta, látott, szépen lovagolok. És hogy őt is meglovagolhatnám, szeretné, ha a nyergébe ülnek... Nem tudom, milyen férfi lehetett. Már mondtam neked, soha nem volt vele úgy kapcsolat.

Róza finoman fölnevet.

- Elhiszem neked. Megbeszéljük már. Nekem is alig. A nászéjszakánkon magára zárta a szobája ajtaját.

- Elmereng. - És azt meséltem, hogy zsidó szeretett volna lenni?

- Nem, nem mondtad.

- Komolyan foglalkozott a gondolattal, hogy betér az izraelita vallásba. Azt mondta: azok nem fecsegnek.

- Na hiszen... Volt nekem egy....

- Járt is hozzánk egy zsidó hitoktató, hittant tanulni. Schnitlernek hívták. Csak János nem engedte, hogy körülmetéljék. Ezért aztán nem lett semmi a dologból.

- Furcsa alak volt a te poétád, Rózám. Emlékszem, egyszer össze akartál hozni velem, hogy ha ennyire szerelmes belém, legalább találkozzunk. Harminc év után. Mert harminc éve én rá se néztem, csak éreztem a fura tekintetét. Szinte lefektetett a szemével... És a cirkuszban is, amikor egyszer eljött: borzongtam tőle, és ugyanakkor nevetségesnek láttam. De te össze akartál hozni minket, elvittél a Dehnelbe, ott is az ablak melletti asztalhoz ültünk, mint most. De a Dehnel más, elegáns, előkelő... Vajda benézett, meglátott engem, erre leült egy másik asztalhoz, velem szemben. Nagy csalódás lehettem neki, egy szép műlovarnőt várt, s helyette megjelent előtte egy kiált, megöregedett vénasszony.

- Igen, emlékszem – kuncog a másik idős hölgy. – Csak nézett, aztán fizetett, fölkel, és úgy ment el, hogy nemcsak neked, de nekem se köszönt. De aztán megírta a legszebb versét rólad. : Ki bájjaidból méltatlan vadakra /Pazaroltál nem érett kincseket;/ Én, a hideg bálvány vezeklő rabja/ Ki minden kéjt szívébe temetett:/ Most itt ülünk, siralomházi lelkek,/ és nézzük egymást hosszan, szóvalan. . . / Tekintetünkben hajh! nem az elveszett/ Az el nem nyert éden fájdalma van... . Hát igen, a valóság égi mása kellett neki, a Mont Blanc szépsége, nem a nyomorult öreg koldusasszony... már bocsáss meg.

- Gonosz vagy, Róza, de igazad van. Kratochwill Georgina Zsuzsanna, illetve Véghelyi Georgina megvénült. Már nem bolondulnak érte a férfiak. És ezért szegény is lett, mint a Stefanskirche egere... - Gina kinézett a havas utcára. Senki nem járt arra, aki csak tehette, behúzódott a meleg lakásába. – Azt se tudom, ki fog eltemetni.

- Én nem hagylak el. Én szeretter az ő szerelme voltál. Ha már így összehozott hármunkat a sors.

TÓTH ÁRPÁD

MI TAGADÁS...

Mi tagadás, én víg vagyok, ha látják,
Nem győz rajtam nevetni kis öcsém,
De fátylába von elbusongó lágyság
Félre szobámnak csöndes hűvösén.
Ó, nem bánt engem asszonyosság meg lányság,
Nagy problémák csomóját nem kötém,
Nem bánt a vallás, a papok, misék:
Csak valami nagy... Egyedüliség...

Ó, neked azt, ha úgy megmagyaráznom!
Kis paradoxok emésztő sulyát,
Ha mint nagy festők méltán csodált vásznán
Élni látszanak a festett gulyák,
Bivalycsordám is én elődbe ráznom,
Mely lelegeli lelkem sarjút,
Ha el tudnám mondani, hogy mi ökle!
Ó, ehhez nemcsak rím kell, ehhez több kell!
Ha ez a vers hát épp csak délibáb lesz,
Nagyító, elferdítő, torzító,
Bocsáss meg érte, hisz örök hibám ez,
Kimondanám, mi ki nem mondható,
Mint rossz szabó, ki túlfinom ruhát kezd,
Mely keze alatt már csak rontható,
Aethert hogy varrjon Árpád kontár tűje,
Kubelik ő, de nincsen... hegedűje...

A SORBONNE HALOTTJA

Szegény beteg Margotnak menni kellett,
Nem segíthettek a fanyar porok,
Elfúlt mellében a tüzes lehellet
A nagy házban, hol halk apácák mellett
Az ágy szélén a rőt Láz kuporog.

Utolszor a kis Briand járt fenn nála,
Akit a rendház végképp kicsapott,
Margot megszidta, úgy mint hajdanába:
"Briand, már megint megnőtt a szakálla,

VASÁRNAP

Ó, lesz-e nékem valaha
Egy csendes, barátságos kertem,
Hol fényes lombú fák között
Hosszan, békén lehet pihennem?
Hol bölcsen elemezhetem
Megélt, elmúlt tragédiáim,
S csendesen mosolyogni látnak
Az orgonáim?

És lesz-e tisztos, ősz hajam
S agyamban csöndes, öreg eszmék?
Miket szép, széles gesztusokkal
Klubtársak közt meghánynánk-vetnénk?
Kinyitók a klub ablakát,
Ragyogna ránk a holdkorong,
S múlttól zenélő szívvel ülnénk:
Öreg szobrok, vén Memnonok...

De biztos-é, hogy mindenik
Öreg szívre leszáll a béke?
S hogy ami most fáj, akkor édes?
Vagy jobb, ha most szakadna vége?
- Ki a körútra szaporán,
Ki! a vasárnapi zsvájjba!
Itt benn valami fojtogat,
Félek magamba...

ŐSZBEN - TAVASZRÓL

A csendes és fakó kis udvaron
Magam beszélgetek az éjszakával.
A boldogok menyboltja fukaron
Szór ide fényt. S mint haldokló madárdal,
Olyan ez az ének.
Oly könnyes, csendes és oly búcsuzó.
Tegnap még végigbabráltam a fákat.
A sárga rózsát és a pirosat
Meggötözgettem. S vágycsak, tilosak,

Sohse láttam még ilyen kisapopot!"

Aztán kérte, szavaljon Bossuetből
Az "útra" egy-két jámbor részletet,
S nézte "útját", mely messze-messze kékül,
Majd hirtelen, mint aki mélybe szédül,
Elalélt, s halvány ajka reszketett.

Lassan éledt, s forgatva Briand gombját,
- Kedvenc szokása volt, mikor beszélt, -
Halkan suttogetta: "Most már Kunigundát
Fogják szeretni, azt a szőke lomhát,
Ki hajnalig elissza az esztét!"

"De mégis, majd keressék meg, Briandkám,
Az én agyonfestett arcképemet,
A Paul művét, a címe: 'Görög kánkán',
S szögezzék ki egy korcsmai gerendán,
Hadd őrizgesse az emlékemet..."
"Aztán... vigyázzanak... a kis... japánra...!"

*

Mikor temették, hűs nap volt, borult,
Vitte a Sorbonne sok kósza diákja,
Köztük a japán, a kis sárga páva
Cipelte a nagy babérkoszorút.

S hétféle nyelven, szomorúan, lágyan
Szól most róla sok furcsa vereszet,
A "Tokiói Cseresnyevirág"-ban,
E lapban s mindenfelé a világban,
Míg ott fenn Margot tapsol és nevet.

Kádár Béla: Csendélet hölgyekkel.

TAVASZI ELÉGIA

Előttem nők siettek. Testét lomhán kinyújtva
Közénk terült a távol... és míg az esti csendben
Elhalt víg kacajuk, kezem szegény öt uja
Didergőn összesimult nyűtt, lím-lomos zsebemben.
S reád gondoltam akkor, s szájon csókolt a halk szél,
Mely most testhez feszíti az asszonyok ruháját,
S mely olyan illatos, mint duzzadt dombu párnád,
S szelíd, mint női vállhoz simult bús férfi-arc-él.

Susogtak hozzám. A kis öcsém szép fejét
Lankadt kezembe fogtam, s mesét meséltem.
Esti pirosság csillogott
Kis balorcáján és setét ruhámon.

"Bátyó, tavasszal, majd ha Pestre mégysz,
Olyan lovat hozzál, amelyik nem borul fel.
Ez a régi mindig felborul..."

Tavasszal?...

Ó, zöld fűtől és gyermekkacagástól
Friss kikelet! ó, primulák!
Ó, ezüstös palástú
Hosszú felhők... május...

LÁTOMÁS

Mint ezüst gyík villan setét mohákon
Alakod úgy illan át hűs szobámon,
Hol ó csipkéktől bánatos az ablak,
S hol szűk, kerek üvegkaltiba zárva
Réztrónusán gubbaszt a lámpám lángja,
S rezzenve ijjelez, ha hívogatlak.

Mint a setét színpadra, akkor este,
Ezüstös apródként jössz most. Kezedre
Karéjos csipke függ, csuklódon alván.
S mintha szelíd Hamlet halálát látnád,
Szemed úgy néz felém a szűk szobán át,
S lágy szalagcsokor reszket térded alján.

Ó, csak egy pillanatra jössz. Megállasz.
Bomló hajadban tétován babrálatsz,
Makacs fürtjét szemedről félrehajtva,
S máris, sebtén, a hűs falakba folysz át,
S én nem tudom, milyen volt drága orcád,
Emlékem petyhüdt, mint a holtak ajka.

S egyszer majd végképp elfelejtem állad,
S hogy ujjaim közt fogtam... s párnás vállad
Illata emlékeimből messzereszket...
És mégis hívlak s várom, visszatérsz-e?
Mint hobbant agg, ki csillagokba nézne,
S az égre könnyes, vak szemet meresztget.

ESTI SZONETT

Mint nyugvó úrnőt piperéz remegve
A néger rabnő lágy s illatos uja,
Úgy szépíti a lankadt tájat újra
A setét ujjú, alázatos este.

Bús rableány! ki kékszínűre fested
A fák kontyát, s a holdnak hervadt arcát
Ezüstösre kendőzöd, csúnya hajszák
Miatt gyűrött orcám úgy simogasd meg,

Mint régen egy lány, ki mióta elment,
Oly fáradt illatú nekem az élet,
Mint most a mély és elsötétült kertek,

S kiért, míg csüggedt fővel várlak téged,
Oly forró s oly könnyes a szívem vágya,
Mint jöttödkor, est, az özvegyek ágya.

ORFEUMI ELÉGIA

Merengtem: most vetik fel fehérlő szűzi ágyad.
S irigyeltem cseléded, ki vár, míg vetkeződöl,
És aki elmenőben kecses melledre láthat,
Min kis kupolát formálsz imára tett kezedből.
S eszembe tűnt egy alkony, halkan súgtad nekem,
Hogy egy imába foglalsz fáradt, aggott apáddal...
Ó, látod-é még, édes, a múlt ködein által
Apád szelíd, holt arcát s alázatos fejem?...

Hazaindultam aztán, bús dolgokon tünődve:
E furcsa földi létre mi végre kelle lennem?
Vágynom melegre, fényre és karcsú testü nőkre
S bolyongni félszegen, magányos esti csendben?
S vén utcapedokokon hosszan meg-megpihelve
Verseim mondogattam, melyekben csendesen
Zokognak bánatom, és egykedvűn figyelte
Fáradt, reszkető számat fáradt, szegény szívem...

JÖJJ, VIHAR!

Várom: még egyszer tán zengő vihart hoz
Az élet, s halk hajóm a tengeren
Hazard, utolsó tánra engedem:
Zúzódjon szét, vagy lengjen drága parthoz!

Csak ez a csend, e tespedt ájulát rossz
Csendje ne volnal egy-két emberem
Teng-leng a bús hajón reménytelen:
Pár ványadt vágy, pár züllött, vézna matróz...

Mert elfogyott a nyomorú ital,
Az állott rum: az egy-két csöpp reménység,
S jaj, józanok a szegény tengerészek...

Jöjj, tégy velük jót, irgalmas vihar,
Hadd lenne boldog part borától részeg
Már végre mind... vagy nyelje el a mélység!...

ŐSZI KÉRDÉS

Jártál-e mostanában a csendes tarlón este,
Mikor csillaggal ékes a roppant, tiszta tér,
S nagy, lassú szekerek ballagnak haza, messze,
S róluk a szénaillat meghalni visszatér?

És fáj-e, amíg nézted a nyárfát révedezve,
Hogy reszket agg feje, az ezüstös fehér,
S hogy édes életednek újra egy éve veszve,
Mert viszi már Szeptember, a nagy szénásszekér?

S ültél-e elfáradva kemény, útmenti kőre,
Merőn bámulva vissza az elvakult időkbe
És feldöbbenve: jaj! ha most ledőlnél halva!

S eszméltél-e fel árván az éji hidegen,
Mikor a késő szellő, mint kósza, idegen
Eb, lábadozó simult, s bús kezeidet nyalta?

KATONASÍR

(A kárpáti harok idejéből)

Magányos sír a keskeny, elhagyott
Völgyben, keresztje ferde már, veszendő,
De gyapjas hó a vállát - enyhe kendő -
Szelíden védi, s rojtul ráfagyott

Táncolt, s míg lomha csellók halkan s búsan kísérték,
Reszketett a szívem: mily szép lehet, ha lágyan
Kádjába lép e lány, reggel, a langy homályban,
S mélyen nyomja a vízre illatos, forró térdét...

Körül zajos szatócsnép vigadt, s csámcsogva majszolt,
Arcukon a vasárnap kéjének zsíros fénye,
Ó, olyan jó lett volna a márvány asztalszélre
Szorítani a fejem s sírni egy hosszú jajszót:

Ó, én finom csodákra sóvárgó árva lelkelem!
Hát így bújssz meg, én drágám, lomha eltek s olcsó
Kacajok közt, didergőn, mint nyomorú vadorzó
Vak és sáros bozótban, meddő és fájó lesben?

Hát ennyit ad az élet? egy-egy halk, meleg szépség
Remeg feléd nagynéha a dolgok vadonában:
Távoli s illanó káprázat a homályban,
S csak annál iszonyúbb utána a sötétség...

S szánnivalón, gyötörődve szorult össze az öklöm,
S kétségbeesett vággyal néztem a táncos lányra,
S ő rikító szoknyáit kurjantva csapta hátra,
S a füledt termén át vad taps újrázta dörgőn...

HAJNALI SZERENÁD

Virrad. Szürkül a város renyhe pizska,
De túl, az enyhe, tiszta messzeségben
Új rajzlapját kifeszíti az égen
A hajnal, a nagy impresszionista.
Ezüst ónnal szeszélyes felhőt rajzol,
És álmodozva pingál enyhekéket,
S ragyogva tűzi az isteni képet
Az űrbe a hold, nagy rajzszög, aranyból.

A sötétség, az éji, rút csuha,
Lebomlik a fák törzsén nesztelen,
S borzong a jó hűvösben meztelen
Az erdő, az örök buja csuda:
Most, mielőtt pompás testét kitarja
Mindenkinek, nyújtózik hallgatag,
S várja, hogy a vén, dús kéjenc, a Nap
Aranyfésűt tűzzön nagy, zöld hajába.

De itt, a szűk utcák közé bezárva
A szürke hajnal szennyes és sivár,
Nagy, sárga szirmát elhullatta már
A lenge gázláng, az éj bús virága.
Itt-ott mered csak, s furcsán, betegen
Lobog a kétes és nehéz homályba
Egy-két borús fa, mint faközöld fáklya,
Mely vakon leng a siket tereken.

Annuska, alszol? bús utcák során
A bús hajnalban járok egyedül,
S hogy vigasztaljon, halkan hegedül
Fantáziám, a magános cigány:
Erdőkkel, éggel, ajkad mosolyával
Hangfogózza dalát, míg ballagok,
Jó volna most megállni ablakod
Alatt egy édes, fájó szerenáddal.

A szívem adnám oda hegedűnek,
A szívem, melyből bú és vágy zokog,
Lopjon szivedbe enyhe bánatot
És kósza vágyat, mely árván röpülget,
Hogy szűz álmodban, halkan, édesen,
Nem is sejtve, hogy könny az, amit ejtesz,

Kis jégcsapok gyémánt dísze ragyog:
Míg lent a néma bíborban derengő
Mélységben zárt szemekkel és merengő
Arccal nyújtózik egy ifjú halott.

Ha véres szemmel s arany nap-sisakban
A hajnal újra a hegyekre csattan,
Pihenj, kedves, nem kell már harcra szállnod,

Sírod felett még bús moraj lebeg,
De te feledd az ágyút már, - te álmodd:
Hazaértél s uőat vén hű ebéd...

AQUINCUMI KORCSMÁBAN

Vén sváb, csapláros úr, adj hűvös, méla bort,
Mint künn az esti lég, mely bánatokkal ordas,
Most asztalomra vén, nehéz kupákat hordass,
Hadd ülök csöndesen magányos úri tort!

Ülj mellém és kocints, apró germán szemed
Mélyén a kék ravaszság szelíden hunyjon el,
Ős testvér, méla sváb, - nem érzed? - sírni kell!
Aquincum sok köve, nézd, minket is temet!

Kocints, igyunk! - kire? - kocints a régi, holt
Leányra, akit itt a langyos, régi fürdőn
Szelíd hullám ölelt, s a fénylő, sárga fűrtön
Hanyatló Róma bús napfénye haldokolt.

Ó, más táj van-e még, ahol így tud a rest
Aranynap haldokolni, s hanyatlani dicsőség?
Tudod-e, mennyi nép vidám és hetyke őstét
Ölelte komoran az aquincumi est?

Kocints közülük egyre, egy barna, halk lovasra:
Megállt az esti marton, nézte a vérző fákat,
S nem tudta mért: szívére reálehelt a bánat,
Mint az alkonyi párák a mellén fénylő vasra.

Körül sátorkupok keltek a köveken,
Nagy, lomha buborékok a népvándorlás árján -
Elpattantak azóta, nyomtalanul és árván,
S az a setét lovas tán őszám volt nekem...

Kocints, vén sváb! - ragyog az aquincumi este,
Hanyatló napba néz hanyatló nép fia,
Igyunk, örök sor ez, örök komédia,
Új hajnal víg tűzét frissebb fajzat keresse...

Kocints... a bús kupát hajtsuk fel még vigan,
Igyunk az idegen, jövendő, messzi lányra,
Ki majd itt dől le nászra, és annyi dőre, árva
Nép sírján gondtalan, boldog sarjat fogan...

EGY LÁNY A VILLAMOSBAN

Fiatal lány volt, ám ölébe ejtett
Szemmel már úgy ült, mint dús terhü nő,
Ki révedezve sejtí már a rejtett
Jövőt, mely szíve alján csendbe nő,
Maga körül minden zajt elfelejtett,
Lesiklott róla Gond, Tér és Idő
Körötte durva, lármás utasok
Tolongtak, s ő csak ült és olvasott.

Néztem hevült arccskáját merengve:
Ki tudja, milyen sötét hivatal

Álmodban, mit reggelre elfelejtesz,
Sirasd el az én züllött életem.

SZAVAK SZOBRÁCSZA, ÉN...

Szavak szobrásza, én, ki sokszor álmodoztam
Faragva finom ígét, hogy egykor, ritka mester,
Dobbantom népem szívét meg nem romló
remekkel,
Alázattal nyulok szerszámaimhoz mostan.

Egy ifju, megholt férfit mintáz e gyenge ujj ma,
Ám míg kedves alakját idézem, gonddal mérve,
Meleg fátyol homálylik a művész bús szemére,
S halk tünődéssé ernyed a fájó, lassu munka.

Ó, légy hát engedelmes, szavak szeszélyes érce,
A szív, a hű kohó, olvasszon hó folyamám,
S nemes formákba öntve, szelíden hűlj olyanná,
Minőt a gyarló mester édes ihlete érce.

Katona volt az ifjú, ám szók, csörögve zajlók,
Félistenné ne zengjék; mord "hős"-szó, el ne fedd
Riadt ember-szívét, zord páncél, el ne vedd
Tartása hanyag báiát, mellvel csevegni hajlott...

KIK EGY-UTON...

Kik egy-uton, kart karba fűzve jártok
Huszonöt éve, im köszöntelek,
Tollat a szívem közepébe mártok,
Hogy így legyen szavam zengő s meleg,
Teljesüljön be mind, amire vártok,
Arany nyarak még, és ezüst telek,
Izes gyümölcsök s kék sűrű rendje,
Dalos szüret s december tiszta csendje.

S mögöttetek a múlt huszonöt éve
Megannyi szép tavaszi kert gyanánt
- Ringó rózsák huszonöt régi réve -
Ragyogjon, honnan halkan illan át
Hozzátok száz emlék, szárnyára véve
Az elmúlt percek örök illatát,
Melyben a könny is, mint egy drága párlat
Dús olaja, illatá szűrve árad.

Múlt és jövő közt kik középen álltok,
S kiket ez ünnep, mint ezüst halom,
Emel magasra, honnan messzi láttok,
Boldog látványt kíván néktek dalom,
Szép volt a múlt, várjon ragyogva rátok
Még szebb jövő, még dúsabb jutalom,
S ezek között, bár szerény fény gyanánt ég,
Szeretetünk is hadd legyen ajándék.

Kádár Béla: Beszélgetők.

Felé viszi szegény leányt a zengve
Robogó, zsúfolt, sárga ravatal?
De addig még övé a betűk lelke,
A kopott regény minden szava dal:
Grófnővé szépül, herceg lejt feléje,
S féltérden helyezi szívét eléje.

S megáldottam magamban ócska könyvét;
Ó, mert lehet akármi ponyva bár,
Letörli egy sorsocska árva könnyét,
S a vad világ többé nem oly sivár:
Egy árnyalattal tűrhetőbb, egy gyöngéd
Sóhajjal jobb, nem fáj úgy élni már -
Egy rossz író is így érhet föl tisztelt
Rendű és rangú harminchat minisztert!

Ó, hadd rontsák hát mások a világot,
Politikák, jelszavak és hadak!
Csak a tollakat ne fogja meg átok,
Írók kicsinyje s nagyja, rajta csak!
Isten szívét nem bizta, csak tirátok,
S míg ég és föld bús rommá omlanak,
Hű könyveinkben daloljon a lélek
Vigaszos daccal: mégis szép az élet!

LÉLEKTŐL LÉLEKIG

Állok az ablak mellett éjszaka,
S a mérhetetlen messzeségen át
Szemembe gyűjtöm össze egy szelíd
Távol csillag remegő sugarát.

Billió mérföldekről jött e fény,
Jött a jeges, fekete és kopár
Terek sötétjén lankadatlanul,
S ki tudja, mennyi ezredéve már.

Egy égi üzenet, mely végre most
Hozzám talált, s szememben célhoz ért,
S boldogan hal meg, amíg rácsukom
Fáradt pillám koporsófedelét.

Tanultam én, hogy általszűrve a
Tudósok finom kristálműszerén,
Bús földünkkel s bús testemmel rokon
Elemekről ad hírt az égi fény.

Magamba zárom, véremmé iszom,
És csöndben és tűnődve figyelem,
Mily ős bút zokog a vérnek a fény,
Földnek az ég, elemnek az elem?

Tán fáj a csillagoknak a magány,
A térbe szétszórt milljom árvaság?
S hogy össze nem találunk már soha
A jégen, éjen s messziségen át?

Ó, csillag, mit sírsz! Messzebb te se vagy,
Mint egymástól itt a földi szívek!
A Szíriusz van tőlem távolabb
Vagy egy-egy társam, jaj, ki mondja meg?

Ó, jaj, barátság, és jaj, szerelem!
Ó, jaj, az út lélektől lélekig!
Küldözzük a szem csüggedt sugarát,
S köztünk a roppant, jeges úr lakik!

ISTEN OLTÓ-KÉSE

KÖRÚTI HAJNAL

Vak volt a hajnal, szennyes, szürke. Még
Üveges szemmel aludtak a boltok,
S lomhán söpörtek a vad kővidék
Felvert porában az álmos vicék,
Mint lassú dsinnek, rosszkedvű koboldok.

Egyszerre két tűzfal között kigyúlt
A keleti ég váratlan zsarátja:
Minden üvegre száz napocska hullt,
S az aszfalt szennyén szerteszét gurult
A Végtelen Fény milliom karátja.

Bűvölten állt az utca. Egy sovány
Akác részegen szítta be a drága
Napfényt, és zöld kontyában tétován
Rezdült meg csüggeteg és halovány
Tavaszi kincse: egy-két fürt virága.

A Fénynek földi hang még nem felelt,
Csak a színek víg pacsirtái zengtek:
Egy kirakatban lila dalra kelt
Egy nyakkendő; de aztán tompa, telt
Hangan a harangok is felmerengtek.

Bús gyársziréna bűgött, majd kopott
Sínjén villamos jajdult ki a térre:
Nappal lett, indult a józan robot,
S már nem látták, a Nap még mint dobott
Arany csókot egy munkáslány kezére...

JÓ ÉJSZAKÁT

Falon az inga lassú fénye villan,
Oly tétován jár, szinte arra vár,
Hogy ágyam mellett kattanjon a villany,
S a sötétben majd boldogan megáll.
Pihenjünk. Az álomba merülőnek
Jó dolga van. Megenyhül a robot,
Mint ahogy szépen súlya vész a kőnek,
Mit kegyes kéz a mély vízbe dobott.

Pihenjünk. Takarómon pár papírlap.
Elakadt sorok. Társtalan rimek.
Megsimogatom őket halkán: írjak?
És kicsit fájón sóhajtom: minek?
Minek a lélek balga fényüzése?
Aludjunk. Másra kell ideg s velő.
Józan dologra. Friss tülekedésre.
És rossz robotos a későnkelő.

Mi haszna, hogy papírt már jó egypárat
Beírtam? Bolygott rajtuk bús kezem,
A tollra dőlve, mint botra a fáradt
Vándor, ki havas pusztákon megyen.
Mi haszna? A sok téveteg barázdán
Hová jutottam? És ki jött velem?
Szelíd dalom lenézi a garázdán
Káromkodó és nyers dalú jelen.

Majd egyszer... Persze... Máskor... Szébb időkben...
Tik-tak... Ketyegj, vén, jó költő-vigasz,
Majd jó a kor, amelynek visszadöbben
Felénk szíve... Tik-tak... Igaz... Igaz...
Falon az inga lassú fénye villan,
Aludjunk vagy száz évet csöndben át...

Pénzt, egészséget és sikert
Másoknak, Uram, többet adtál,
Nem kezdek érte mégse pert,
És nem mondom, hogy adósom maradtál.

Nem én vagyok az első mostohád;
Bordáim közt próbáid éles kését
Megáldom, s mosolygom az ostobák
Dühödt jaját és hiú mellverését.

Tudom és érzem, hogy szeretsz:
Próbáid áldott oltó-kése bennem
Téged szolgál, mert míg szívembe metsz,
Új szépséget teremni sebez engem.

Összeszorítom ajkam, ha nehéz
A kín, mert tudom, tied az én harcom,
És győztes távolokba néz
Könnyekkel szépült, orcád-fényü arcom.

Agyam mellett elkattantom a villanyt.
Versek... bolondság... szép jó éjszakát!

EGY PISZTOLY CSATTANT EL

Egy pisztoly csattant el. Vagy idebent
A szívem ugrott egyet? Furcsa csend.

Egy vad fény lobbant el. Vagy csak az élet
Ájult tova? Mily különös sötét lett.

Ennyi az egész? S ha ennyi, mi hát?
Alig volt - érzed - s alig lesz tovább.

Két érthetetlen közt a józan csendben
Ülsz, mint egy üres és hideg teremben.

Káosz volt, s káosz lesz, bús, kósza, vad,
Nem lenne jobb, ha megölnéd magad?

Ó, élet édes tánca, illanása...
Egy vad fény lobja. Egy pisztoly csattanása.

Ferenczfi János

A tökéletlenség zsenialitása

Egy autóbuszon ülve, a párás és koszos ablakon kinézve arra gondoltam: zseniális, hogy a részletekből felismerjük az egészet. Gírbegurba, újra és újra elágazó vonalak: egy fa. Egy jellegzetes kapu - annak is csak egy része: az a bizonyos épület, az útvonal egy bizonyos pontján.

A látásunk egyébként nagy csaló. Elhítheti velünk, hogy a teljes képet látjuk, pedig dehogya. A látómezőnk kis foltját látjuk élesen, szinte csak egy pontot. A nagyobb rész: periféria, amit életlenül és csak nagyvonalakban látunk. Valójában a színeket és a formákat sem látjuk jól. Amire korábban rápillantottunk - vagy láttuk már, s van róla emlékképünk, arról azt gondoljuk, hogy látjuk. Felismerjük az újságosstandot akkor is, ha elhaladva mellette nem pillantunk oda. Akkor is, ha nem egy ismert pavilon mellett haladunk el, hanem egy olyan pavilon mellett, amelyik „olyan, mint” az újságos pavilonok. De az újságost nem látjuk meg, amíg oda nem nézünk. Pontosabban, tudjuk, hogy ott van - hiszen az újságos pavilon képéhez az újságos is hozzátartozik, de nem tudjuk, hogy férfi, vagy nő, öreg, vagy fiatal, kese, vagy telt. A perifériás látás csupán foltokat észlel. Azt, ami miatt tudjuk, hogy az a folt micsoda, az agyunk teszi hozzá az elraktározott, korábbi információkból. A faágak sem egyformák, de azt a faágat is faágként azonosítjuk, amelyet először látunk. Ugyanis ehhez nem kell teljes egyezés. Amikor ránézünk valamire, elindul az agyban egy gyors keresés: mire hasonlít? S a szóba jöhető hasonlóságok közül kiválasztja a legvalószínűbbet. Még olyan dolgokat is felismerhetünk, amelyeket nem a látásunk útján ismertünk azelőtt. Ha valaki mesél egy épületről - amikor egy idegen városban útbaigazítást kérünk -, s elmondja annak az épületnek a jellegzetességeit, amelyet támpontként megjelöl, e jellegzetességek leképeződnek bennünk, s amikor meglátjuk, önkéntelenül összevetjük a bennünk lévő képet a valósággal, s ha az egyezés megfelelő mértékű, akkor azt mondjuk: igen, ez az. Pedig azelőtt sohasem láttuk.

Amikor gyerekként moziban ültem, a fekete-fehér film árnyalataival színezett állóképeket néztem - másodpercenként huszonhatot. De filmet láttam, amiben élt, mozgott minden. Kék volt a tenger, s a szép nő nem volt hullaszürke. A látásom ügyes tökéletlensége nélkül ez nem lett volna lehetséges.

Ha van Isten, miért van a rossz? Miért nem tökéletes a világ? – Sokszor kérdeznek ilyesmit olyan Isten tagadók, akik némelyike egyébként szeretné, hogy végre győzze meg őket valaki. De, a kérdés rossz! Rossz kérdésre pedig nincs jó válasz. – Itt és most senkit sem akarok a hitről meggyőzni. A hit egyébként is túllép a kézzelfoghatón. – De, talán tökéletlenségében tökéletes a világ. A Biblia szerint (nem kell, hogy hidd, csak fogadd el, hogy ez van a szövegben!) Isten a maga hasonlatosságára teremtette az embert. – Milyen legyen tehát a Kéltörő kreálmanya? – Nyilván kreatív. Van-e tere a kreativitásnak, ahol nincs mit megváltoztatni? – Nyilván nincs. – S milyen legyen még az ember, ha a mindenhatóra hasonlít? – Természetesen szabad. – Szabad a rosszra és a szörnyű dolgokra is, ahogy azt az egész történelem bizonyítja. A legtöbb rossz az ember gonoszsága, amelyet szabadon választ - s mi tagadás -, a rossz terén szörnyen kreatív.

Hibázott tehát Isten? Nem gondolom. A Biblia szerint az embernek fel kell nőnie, éretté kell válnia ahhoz, hogy jól válasszon a jó és a rossz között.

Itt van tehát egy olyan világ, amely változékony; jobbá és rosszabbá válhat. S itt van az ember, aki nem érzel, s nem is ért tökéletesen. Ez a gyengesége az ereje is.

Ám, az emberben él a vágy a teljességre, a tökéletességre. Ezért vannak tudományos és tudálékos tanok. Ezért van hit és vallás. Ezért igyekszik az egyik ember mindent megszerezni, míg más igyekszik mindenről lemondani. S ezért igyekszik megragadni a nem érthetőt, s megfogalmazni a kimondhatatlant.

A művészet az egyike azon módszereknek, amely e célok elérése felé mutat. A művészet út a megfoghatatlan megragadására, s a kimondhatatlan megfogalmazására. De ez sem lenne lehetséges az úgynevezett tökéletlenségek nélkül.

A festmény csak egy vászon színes festékfoltokkal. A zene csak hangok egymásutánja. A szobor csak egy egyedüli formájú tárgy. A vers is csak szavakból áll, mint bármelyik szöveg.

Mitől különlegesekek mégis? Miért fontosak?

A meggyőződésem szerint azért, mert a tudatunk is rosszul lát - vagy éppen jól? -, akár a szem. Sőt, a tudat a bizonytalan érzékeinkkel szerzett, bizonytalanul értelmezhető információkat látja. Súlyosan rövidlátó, de messze akar látni, a nem tudatosítható távlatokba.

A művészet tehát azt a képességet használja fel, hogy a részletekhez önkéntelenül hozzárendeljük a korábbi információkat, és általánosítunk is, konkretizálunk is egyetlen műveletben. Aki elszunyókál a buszon, s valamennyi idő után kinéz, az első pillantásban meglátott girbegurba, elágazó vonalakban felismeri a fát. Hogy lehetséges ez? Úgy, hogy van egy általános képe a fáról. Jellegzetességek, amelyek többnyire minden fára igazak. S a látott képrészleten felismert jellegzetességeket összevetjük mindennel, amiben előfordulhatnak hasonló vonalak, s ha a fa a legvalószínűbb egyezés, akkor azt mondjuk magunkban: ez egy fa. Aztán az utas meglátja annak a bizonyos kapunak a jellegzetes részletét. S már tudja is, hogy ez melyik épület. Míg a fát általános képként látta, az épületet már konkrétan.

A művésznek nem kell az egész fát megrajzolnia. Elég a jellegzetes részletet megmutatni, s felismerjük. S ezen a módon elvihet minket egy olyan útra, amelyen a konkrét is felismerhető. Talán nem is láttuk még azt a kaput és azt az épületet, csak van bennünk egy leképeződése, olyan információkból, amiket korábban kaptunk, vagy állítottunk össze mi magunk magunknak. Talán nem is tudjuk verbalizálni, de a festékfoltos vásznon, vagy a sajátos formájú tárgyban meglátjuk, a hangok egymásutánjában meghalljuk és a vers szavaiban megragadjuk azt a valamit, amit másképp talán nem is tudunk megfogalmazni.

Mindannyian képesek vagyunk kimondani azt, hogy szeretlek. De annak elmondására, hogy ez a szeretet, vagy szerelem mennyire mély, forró és végleges, a művészetet érezzük megfelelő eszköznek. Matematikai képlettel ritkábban vallanak szerelmet, s építészeti megoldásokkal is, bár ez nem példátlan. Mégis, bizonyos válaszok keresésére, bizonyos igazságok megragadására a művészetet érezzük a legmegfelelőbb útnak.

Szóljunk hát pár szót a művészet e sajátos működéséről, most már a verbalitást használó művészetek, azon belül is az irodalom oldaláról.

Egy novellában karikatúra-szerűen tömör személyiségrajzok és helyszínrajzok szerepelnek. Ilyenkor a szerző az általánoshoz nyúl, s csak egy-egy jellegzetes részletet mutat be, a többit tudjuk.

Egy regényben a végletekig részletes lehet egy leírás, a romantikus regényekre ez jellemző, s ez esetben teljesen konkrét képünk lesz. Így tehát az író, ha akarja, bemutatja a fát pár vonallal, vagy elmeséli azt a bizonyos épületet teljes alaposítással. S mindkettő működik. A költő is ezt az eszközt használja, de a lírai epikától eltekintve sokkal tömörebben, eszköztelenebbül, mint a prózaírók. Tudom, telefonkönyvnyi verstanok garmadája igyekszik összegyűjteni a költői eszközöket és módszereket. Még azt is állítják, hogy aki ezeket elsajátítja, az költő lehet. De ez tévút!

Azt meglátni, hogy a festékek vászonra kenéséből hogyan lesz kép, mégpedig olyan, ami többet mutat annál is, mint amit ábrázol, az a művészi tudás! Amelyik kép (forma, hangsor, szöveg) csak annyit mutat, amennyit ábrázol is, az nem művészet, legfeljebb szép dekoráció. Ezért mondom néha versnek látszó szövegre, hogy amúgy hibátlan, na, de minnek?

Mert ez a lényeg! Az ember nem csak test, ami érez, nem csak lélek, amelynek tudata és érzelmei vannak, hanem szellemi lény is, amely a végtelenbe kapaszkodik. Hogy paradoxonokkal zsúfolt ez a mondat? Hiszen olyasmit igyekszem elmondani, amire nincsenek jó szavaink. De nézzük meg kicsit közelebbről!

Amikor a kezemre nézek, azt mondom, az én kezem. Ha valami miatt elveszítem, az megterhelhet pszichésen, de nem vonja szükségszerűen maga után azt, hogy a személyiségem sérüljön. A lélek lehet ép csonka testben is! Kiváló és boldog emberek vannak azok között is, akik fogyatékkal élnek! Hallottam születésétől vak embert a

színekről beszélni. Abszurd? Neki érzelmei, érzetei voltak erről. Amíg felnőtt, tanult - a családban, az iskolában, a baráti körében -, a színekről is beszéltek. Nem lehet tabusítani, mert az anyja megmondta, hogy az a két ruhadarab nem illik össze. S a gyerek kérdez: miért? S kialakította a maga sajátos színvilágát. Ő szükségszerűen másképp képezte le mindezt, de leképezte!

Racionális dolog-e az érzelem, vagy a hit? Legyen szó akár csak arról, hogy valamilyennek gondolok valamit, holott nincs elegendő információm ahhoz, hogy olyannak gondolhassam. Mindez irracionális. Ha az ember gép lenne, az agy-számítógép nem végezne el ilyen műveleteket. Lehet persze big data elemzésekkel statisztikai összehasonlításokat végezni. Arra is megtanítható a gép, hogy egy halmazt más rendellenen más halmazokat, amelyek nem egyeznek ezzel tökéletesen. De mindez matematikai módon, hideg, rideg, érzéketlen, s a bevitt műveleti parancsokhoz viszonyítva mindig egyformán és tökéletesen megy végbe. Tökéletesen nem kreatív. Élettelen. Márpedig az ember csupa bizonytalanság. Egy dolog biztos! A véletlent (ami irracionális fogalom) kizárva soha semmit nem tesz, és nem érzel ugyanúgy, mint korábban. Nincs tökéletes ismétlés. Ha volna, nem vennék fel a zeneszámokat többször is. A színdarabokról filmet készítenének, aztán bezárnák a színházakat. A tanulás folyamatából pedig eltűnne a gyakorlás, hisz elég lenne egyszer jól végrehajtani a feladatot, s máris készen állnánk rá, hogy milliószor is tökéletesen ugyanúgy végrehajtsuk. S persze, akkor gépek lennének. De egy gép nem fél, nem szeret, nem gyűlöl, nem remél, nem vágyik. Egy gép nem tudja, mi az, hogy büszkeség, vagy szégyen, bátorság, vagy gyávaság. Ezek irracionálisak. Ezeket nem dolgozhatja fel egy gépiesen pontos agy. Azt hogy a bizonytalan és ellentmondásos információkat hogyan képezem le világgá, s hogy mit érzek, a lélek teszi, még ha az anatómia nem is ismer ilyesmit. Mondhatjátok, hogy kémia, meg bioáram! Talán illúzió, s ha az, azt sem bánom: többnek érezzük magunkat gépeknél.

S a vallásos hittől elvonatkoztatva is keresünk valami többet és örökebbet önmagunknál. Mi az, hogy haza és hazaszeretet? Eszme? Az micsoda? Mi az, hogy Isten? Transzcendens valóság, vagy kollektív képzelet? Mi az, hogy örökké? Hogyan érezhetjük úgy, hogy egy rég elhunyt barát, vagy rokon szól hozzánk? Hogy gondolhatunk arra, hogy van valami kapcsolatunk ezzel a sok irracionális dologgal, mi több, hogy irracionális módon mi magunk is többek vagyunk, mint a test és annak a működése?

Hogy illúzió, vagy valóság, a jelen írás szempontjából mindegy. De mind tudunk szellemi dolgokról. – S itt nem a kísérletekről beszélek, hanem arról, hogy valami nem anyagi világot valószínűsítünk, s ahhoz tartozónak is tekintjük magunkat. Csak e képzet szempontjából van ugyanis annak az egyszerű szónak értelme, hogy én. S ha kimondjuk, ha nem, ebben a világban keressük a válaszainkat a nagy kérdésekre. Legyen bár az szerelem, boldogság, hit, félelmek az elmúlástól, haza, hűség, és sok hasonló.

De hogy lehet ezt a nem láthatót mégis érezni, érteni? Hogy lehet ide kérdést intézni, s innen választ kapni? Ehhez hit kell. Hit persze van sokféle. De ahhoz is hit kell, hogy azt mondjam: én vagyok, s ez több mint egy kikupálódott állat idegrendszerének kémiai és elektromos működése!

Bármi is ez, az ezzel való kapcsolat része az életünknek, hiszen önmagunk értelmezése is erre épül.

Jól mondja Pilinszky, s helyesen helyezi a fókuszba Nagy Imre barátom: a művész élete nagy részében passzívnak hat. Feszülten figyel, mint a vadász, aki meg akarja pillantani, s el akarja ejteni a vadat. Vár, feszülten. Közben éli az életét. S amikor a pillanat a maga kiszámíthatatlanságában eljön, akkor kell megragadnia. Test, lélek és szellem. Mint három lassan forgó tárcsa, melyeken különböző helyeken ablakok vannak. Csak akkor láthatunk mögéjük, ha egy-egy pillanatra az ablakok egybe esnek. Ekkor kell megragadni. Ezt nevezik ihletett pillanatnak, ami mulékony. A tárcsák forognak, s az ablak hamar bezárul. Ezért kell leképezni a mi oldalunkon azt, amit odaátról megláttunk. Aztán újra várni, míg új ablak nyílik.

A vak fiú, aki leképezte a színeket, mi vagyunk. Ezt a szellemi világunkra értem. Még önmagunkat sem ismerjük jól. Sötétben tapogatózunk. Ki lehet a kalauz, aki segít abban, hogy válaszokat kapjunk egyes irracionális kérdéseinkre? Ki az, aki segít jó kérdést feltenni? Megkísérlik ezt tudósok, papok, eszmék hirdetői, politikusok, sarlatánok. Miért ne kísérlehetnék meg a művészek? Hisz az tesz fel jó kérdéseket, aki sok kérdést feltett már. Az értelmezi jobban a válaszokat, aki sok választ kapott már. Aki sokat áldozott önmagából arra, hogy látszólag passzívan a vadat figyelje, s a megnyíló ablakok mögé igyekezzen pillantani. Mert az ablakok kinyílnak olykor, s ha nem állunk készen, a lehetőség hasztalan múlik el.

S bár nem látjuk ezt a világot, mert a testünk csak a fizikai valóságot képes bizonytalanul megtapasztalni, mégis úgy érezzük, ebben a világban kell elsősorban eligazodnunk. S amikor egy kérdést jól teszünk fel, s arra megragadhatóvá válik a válasz, egy-egy bizonytalanság helyére bizonyosság lép. Képünk lesz arról, ami a számunkra nem látható. Ezt keresi a művészet, s ezért van mindig befogadó közeg a művészetek körül. Mi vagyunk a vak fiú, és arra vágyunk, hogy leképezhessük magunkban a színeket, amelyeket nem láthatunk. De ahogy egy addig nem látott ház leírható, ahogy a nem

látott szín leképezhető, ez is megragadható. Irracionálisan, lelki és szellemi síkon, ahol az önmagunkon túlit keressük önmagunkban is. Ha csak tökéletes gépek lennénk egy tökéletes világban, ennek nem lenne értelme. A művész maga is tapogatva keresi az utat, de a kevés részletből leképez egy-egy konkrét kérdést és választ. S ezt adja át a művészet irracionális eszközeivel. Nagy Imre barátom megfogalmazásában: metanyelven. A vers is csak szavakból áll, de többet mond el, mint amit a szavak jelentenek. Minden művészetben, de az emberi világ minden fontos részletében is ez a zseniális, hogy nem a huszonhat fekete-fehér képet látjuk, hanem egy mélyebb valóságot. A tökéletlenség tehát nem csak a művészetek számá, hanem az emberi számára zseniális. Olyan ez, mint a gravitáció: megölhet, de nélküle nem lenne élet.

[<vissza a nyitó oldalra.](#)

vendégkönyv